

зирек, ал мындай зулумдукка каршы күрөшөт. Ошондой эле Акылбектин руху бай, ниети ак. Жазуучу анын адамдарга жасаган мамилесин, тууган эл, киндик кан тамган жерине чын жүрөктөн мамиле жасап, анын бейкутчулугун бузгандарга жек көрүүсү артып турушун чыгармадагы окуялардын жүрүшүндө элестүү сүрөттөйт. Күлсүндүн күнөөсүз жерден Акылбектин алдында күнөөлүү болгонуна кимдин гана жаны кыйышпайт. Чындыгында бул согуштун гана күнөөсү экендигин түшүнгөн Акылбек Күлсүндүн таламын талашып, таалайына шериктеш болуунун ак жолунда дүйнөдөгү жакшылык үчүн, адамзаттын келечеги үчүн өзүнүн өмүрүн да тартуулайт. Ал жашоонун кумарын мына ошондой түшүнөт. Ошондуктан жаңы төрөлгөнү жаткан наристенин келечеги үчүн, өзүнүн тунук сүйүүсү үчүн кыядан учканы жаткан машинанын дөңгөлөгүнө таяныч болуу менен каза табат. Албетте, чыгарманын мындай финалдык чечилишке ээ болуусу окурманды кубантпай койбойт. Мүмкүн Акылбек согуш талаасында да дал ушундай кырдаалга кез келсе тайманбастан, турмушка тике кароо менен эрдик жасарына окурмандын көзү жетет.

Ал эми тескерисинче, Аянкул пассивдүү. Ал өзүнүн көзүнүн көрбөгөнүнө чүнчүп, чөйрөдөн оолактап, күнөөлүү адамдай түнт жүрөт. Анын мындай оор тагдырына күйгөн, анын адамдык бийик сапатын сезген Айшанын мамилеси Аянкулду мындай жан кечтиликтен куткарды.

Автордун эки чыгармасындагы эки каармандын психологиясынын эки башка чечилиши атайын иргелип же, тандалып алынган эмес. Антип айтуу үчүн бизде эч кандай негиз да жок. Муну доордун өзү, турмуштун логикасы жараткан. Чынында мындай оор соккуларды ар кандай адам ар башкача кабыл алып, ар башкача чечим чыгарат. Ошондой адамдардын мүнөзүн туура баамдап, аларга чыгармачылык менен мамиле жасашы К.Жусуповдун чыгармачылык ийгилиги катары карасак жаңылышпайбыз.

Пайдаланылган адабияттар

1. Айтматов Ч. Человек у человека учится добру. Китепте: Гуманизм и современная литература. –М., 1963, 338-б.
2. Жусупов К. Жүрөгүм менин тоолордо. – Ф.: Кыргызстан, 1972. – 131-б.
3. Үкүбаева Л. Азыркы кыргыз адабиятынын арымы. – Б., 1995. –22-б.
4. Жусупов К. Жүрөгүм менин тоолордо. – Ф.: Кыргызстан, 1972. – 150-б.
5. Ошондо. – 167-б.

УОК 070

И.М. Карыпбеков

Коомдук телерадио корпорациянын генералдык директору

“КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КООМДУК ТЕЛЕРАДИОКОРПОРАЦИЯСЫНЫН ӨНУГҮҮ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ”

Аннотация: Бул макалада автор КТРКнын акыркы жылдарда жүргүзгөн ишмердүүлүгү жана ийгиликтери жөнүндө баяндайт.

Аннотация: В этой статье автор рассматривает деятельность и успехи КТРК за последние годы.

Ачкыч сөздөр: санариптик телеберүү, контент, модернизация, байкоочу кеңеш, электрондук сатып алуулар

Ключевые слова: цифровое телевидение, контент, модернизация, наблюдательный совет, электронные закупки.

КТРКнын ишмердиги ачык - айкындык, акыйкаттык жана бейтараптык принциптерге негизделет жана Кыргыз Республикасынын Коомдук телерадиоберүү корпорациясы жөнүндө” мыйзам (КР мыйзамынын 6-июнь, 2013-ж. №9 редакциясында), КТРКнын БК Регламенти, ошондой эле башка ички ченемдик - укуктук актыларга негизделет.

2015-жыл боюнча Кыргыз Республикасынын Коомдук телерадиоберүү корпорациясы өз ишмердигин тышкы жана ички өзгөрүүлөрдү, өлкөдө жана дүйнөдө пайда болуп жаткан чакырыктарды, ошондой эле өлкө дегээлинде өткөрүп жаткан реформаларды эске алуу менен жүргүзгөн. Мында КТРКнын Байкоочу кеңеши, коллегиялдуу орган катары бардык кабыл алынып жаткан чечимдерди Корпорациянын менеджментине сунуш алган регламентке ылайык ачык жана жалпы добуш берүү жолу менен жүзөгө ашырган.

Мисалга алсак, жыл ичинде Байкоочу кеңештин күн тартибинде төмөнкү актуалдуу маселелер турган:

- Санариптик берүүгө өтүү;
- Контентти жакшыртуу жана анын коомдук телерадиоберүүнүн принцип талаптарына ылайык келүүсү;
- Финансылык абалын жакшыртуу;
- Корпорациянын штаттык бирдигин жана структурасын шайкеш келтирүү сыяктуу.

Корпорациянын штаттык бирдигинде 760 адам турат, анын ичинен:

- КТРКнын административдик – башкаруу кызматкерлер – 15 адам;
- Жалпы кызматта – 22 адам;
- Телеберүү түзүмүндө – 234 адам;
- Радиоуктуруу түзүмүндө – 69 адам;
- “Кыргызтелефильмде” – 35 адам;
- Радиотелеборборунда (РРТБ) – 358 адам.

Корпорациянын структурасы жөнүндө

Корпорациянын структурасы (кайра өзгөртүп түзүүлөрдү эсепке алуу менен):

- Республикалык Коомдук Телерадиоберүү;
- “Республикалык медиакоммуникациялар окуу борбору; (КТРКнын окутуу борбору)
- Республикалык Радиотелеборбору (РРТБ)
- Д. Садырбаев атындагы “Кыргызтелефильм”

Кызматкерлер жөнүндө маалымат:

- 2015-жылдын 31-декабрына карата кызматкерлердин саны 889 адамды түздү. Мунун ичине штаттык кызматкерлер, кызмат көрсөтүү боюнча келишимдик негизде ишке тартылган адистер. Андан тышкары, КТРКда 130га жакын штаттан тышкаркы адам эмгектенишет.

- КТРКнын штатындагы 380 кызматкердин 131 эркек, 249 аял;
- КТРКнын кызматкерлеринин орточо жаш курагы 40 жаш;
- КТРКнын кызматкерлеринин орточо иш тажрыйбасы 11 жылдан кем эмес;
- Жогорку билимрүү кызматкерлер 75 пайызды түзөт, толук эмес орто билимдүүлөр 12%, атайын орто кесиптик-техникалык билими барлар 5% жана орто билими бары 8 пайызды түзөт.

КТРКнын Байкоочу кеңешинин мүчөлөрү, корпорациянын айрым долбоорлорун ишке ашыруу жана колдонууга киргизүү боюнча иш-чараларга катышып турат.

Мисалга алсак, Кеңештин мүчөлөрү КТРКнын Кыргызстандын санариптик телеберүүсүнүн социалдык пакетине киришкен жаңы телеканалдардын ишке киргизүү учурунда: “КТРК-Спорт” спорттук телеканалынын жана маданий тематикасындагы “Маданият-Тарых-Тил” телеканалынын ачылышына катышкан.

“Маданият-Тарых-Тил” жаңы телеканалы Кыргыз Республикасынын Коомдук телерадиоберүү корпорациясында мурдатан иш алып барып жаткан “Маданият” телеканалынын базасында түзүлгөн жана Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан жарыяланган, 2016-жыл – Тарых жана маданият жылына арналган.

Жаңы телеканалдын берүүлөрүнүн концепциясы жаш муунга тарыхты жана кыргыз тилин окуп үйрөнүү аркылуу маданий идентификациялуулуктун негиздерин адат кылып алууга багытталган.

Аталган телеканалдын берүүлөрүнүн олуттуу үлүшүн мында маданий – агартуучулук жанры түзүп турат.

“Маданият-Тарых-Тил” жаңы телеканалы заманбап санариптик техника жана HD жогорку тактыктагы берүүлөр үчүн студия-аппарат жабдыктары менен камсыз болду. Бул ага санариптик берүүлөрүн баштаган телеканалдардын арасында олуттуу статус берип турат.

2015-жылдын январынан тартып КТРКнын Редакциялык кеңешчиси (омбудсмен) институтунун дарегине жарандардан ар түрдүү темаларга, проблемаларга тиешелүү 672 кайрылуу жана даттануу келип түшкөн. Алардын ичинде: каналдын теле жана радиосигналынын сапаты, радио жана телепрограмманын контенти. Көпчүлүк маселелер Кыргызстандагы санариптик берүүлөргө өтүүгө байланышкан. Ар бир телефон чалуулар боюнча бардык даттануулар КТРКнын жетекчилигине жана продюссерлерине багытталат, Ошондой эле РПО РМТРдын жеткчилигине берилет. Алынган жооптор, КТРКнын РК баракчасында жана КТРК сайтында - <http://ktrk.kg/ru/rs> жайгаштырылат.

Санариптик телеберүүгө өтүү жана техникалык модернизациялоо тууралуу:

2015-жылдын ичинде КТРКнын телеканалдарын жабдыктар менен камсыздоо үчүн жаңы техникалык каражаттарды сатып алууга карата өткөрүлгөн бардык тендерлерге, санариптик телеберүүгө өтүүнүн алкагында “Мамлекеттик сатып алуулар жөнүндө” мыйзамга ылайык, мамлекеттик электрондук сатып алуулар системасы аркылуу жалпы суммасы 17млн 412 миң сом болгон.

Жыйынтыгында 2015-жылы жалпы модернизациялоо процессинде заманбап, санариптик аудио-видео жабдыктар, атайын жарык берүүчү, компьютердик техника жана башка комплектациялоочу 79 комплекти пайдаланууга берилген.

2015-жылдын жыйынтыгы боюнча санариптик берүүгө өтүүнүн алкагында:

Концерттик студияны капиталдык оңдоо иши жүзөгө ашырылып, мурунку эскирген стационардык орундуктар, сууруп чыгарма жаңы отургучтар менен алмаштырылды. Студиянын сахна сересине да заманбап конструктор – система орнотулду. Аппараттык студияга жаңы санариптик жабдыктар коюлду, бул жогорку HD форматтагы көрсөтүүнүн тартуулоого мүмкүндүк берет.

“КТРК Спорт” жана “Маданият-Тарых-Тил” жаңы телеканалдары үчүн санариптик телеберүүгө ылайыкташкан 2 жаңы эфирдик студиянын аппаратуралары пайдаланууга берилди. Бул эфирдик студиялар жана аппаратуралар 24 сааттык теле берүүлөрдү жогорку HD форматында таратуу жана өткөрүп берүүчү техникалык мүмкүнчүлүктү шарттады.

Бул Эркиндик бульварында жайгашкан телестудияда жүргүзүлгөн капиталдык оңдоо иштери, КТРКнын телеканалдарын күнү-түнү таратууда пайда болгон техникалык мүмкүнчүлүк, санариптик телеберүүнүн социалдык пакетине ыңгайлашкан. Бириккен Улуттар Уюмунун Өнүгүү программасынын (ПРООН) колдоосу менен телеберүүлөрдү таратууда мүмкүнчүлүгү зор заманбап жаңы сапаттагы виртуалдык декорациялар менен камсыз болду.

КТРКнын чет элдик телерадио компаниялары менен кызматташуусу жөнүндө:

Эл аралык кызматташууну кеңейтүү жана кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу максаттарында тажрыйба алмашуу, ошондой эле чет өлкөлөрдүн маданияты жана тарыхы тууралуу программаларды даярдоо үчүн 2015 – жылы Корпорациянын 72 кызматкери өлкөдөн тышкары иш сапарларга жөнөтүлгөн. Эл аралык кызматташууну кеңейтүү боюнча иш алып баруунун алкактарында Ирандын радио жана телеберүүсү жана “Фарс” маалыматтык агенттиги менен MNBMono улуттук коомдук телеберүү жана Азербайжандын мамлекеттик телеберүүсү, Дубай ТВ жана Корея Республикасынын ТВ компаниялары менен кызматташуу тууралуу макулдашуулар даярдалган. Бул макулдашуулардын өзөгүндө: контент алмашуу, кызматкерлер үчүн стажировкаларды өткөрүү боюнча өз ара кызыкчылыктар камтылган. Корпорация “БиБиСи” Бүткүл дүйнөлүк кызматы жана ТРТ Түрк телерадиокомпаниясы менен эфир убактысын ижарага берүү маселесинде макулдашуу шарттарын улантууда. Бул КТРКнын кызматкерлерин ай сайын стажировкадан өткөрүү жана өз ара контент мазмундары боюнча тажрыйба алмашууда өнөктөштүк мамилелер сакталып келет. Ошондой эле Кытай Эл Республикасынын Орус бөлүмү (“ССТV –Русский”) менен кызматкерлерди ай сайын стажировкадан өткөрүү чыгымын кабыл алуу тарап моюнга алган, Корпорация барып келген авиабилеттин гана каражатын төлөп берет. 2015-жыл Корпорация үчүн финансылык жактан алганда, кыйла натыйжалуу болду. Корпорациянын бюджетинин 2014-жылга салыштырганда бул жылы, өскөнү байкалат. Каналдын өздүк кирешесинин көлөмү, 2015-жылы 265,3 миллион сомду түзгөн. Корпорациянын бюджетинин көлөмү, 2014-жылга салыштырганда 85% жогору болгон. Анын көлөмү отчеттук мезгил ичинде алынган граттарды эсепке албаганда, 121,9 млн сомго жеткен.

Бул экономикалык кризис учурунда ири жарнама берүүлөр рыноктон кете баштаганына карабастан корпорация менеджменти отчеттук мезгил ичинде жарнамадан түшкөн кирешенин көлөмүн сактоого, жада калса эки эсеге чейин көтөрүүнү камсыз кыла алганын көрсөтөт.

Түшүнүктүү болуш үчүн 2014-жылга салыштырганда, 2015-жылы жарнама үчүн акы алынган эфирдин көлөмү 13655,2 мүнөттөн, пайыздык көрсөткүч боюнча (36,4%) же 389 мүнөткө көбөйгөн.

Андан тышкары, жарнама берүүчүлөр тарабынан аз пайдаланылуучу күндүзгү саат алкактарындагы (офф-тайм) убактыларында жарнама жайгаштуруу активдештирилген. 2015-жылы офф-таймдагы жарнама убактасындагы – 2 813,5 мүнөт, 11 546,6 миң сомго сатылган, бул өткөн жылдагыдан 6034,0 миң сомго көп дегенди билдирет, тактап айтканда 2 эсе жогорулоо болгон.

2015-жылы көчмө телестудия - (ПТС) кызматынын эсебинен кирешенин көлөмү жогорулаган. 2015-жылы көчмө телестудиянын көрсөтүүлөрдү таратууга чыккан каттам 2014-жылга салыштырмалуу 110 учурга кыскарган. Бирок, ошол эле учурда көчмө телестудияны ижарага берүүдөн түшкөн кирешенин көлөмү 215,1 миң сомго жогорулаган. Эгерде 2014-жылы көчмө телестудия – (ПТС) 304 жолу чыкса, 2015-жылы болгону 194 жолу чыкканы менен алып келген кирешенин көлөмү 59,3 пайызга өскөн.

Ошонтип, корпорациянын финансылык абалына алгачкы талдоонун жыйынтыгы көрсөтүп тургандай, бюджеттик каражаттарды алуу менен катар, КТРК атаандаштыкка жөндөмдүү, динамикалуу өсүшкө ээ болгон, менчик капиталын камсыздай алган туруктуулукка жетишкен. Бул ликвид активдери бар жана карыздарын өз мөөнөтүндө жана толук көлөмдө төлөөгө жөндөмдүү деңгээлди камсыз кыла алган.

Корпорацияда бул ийгиликтердин жаралышы, 2010-жылдан бери коомдук көзөмөлдөө жана башкаруу институту катары - Байкоочу кеңештин иш алып баруусунун натыйжасы деп эсептеймин.

УДК 9-05:94(3)

Абдуламитова Д.К.

М.Кашгари-Барскани ат. ЧУнин окутуучусу

МАХМУД АЛ-КАШГАРИНИН ДИВАН ЛУГА АТ-ТҮРК ЖЫЙНАГЫНДА ГҮЛ АТАЛЫШТАРЫНЫН ЧАГЫЛДЫРЫЛЫШЫ

Аннотация: Бул макалада автор М.Кашгаринин чыгармасындагы өсүмдүк атоолор менен учурда кыргыз тилинде колдонулуп жаткан өсүмдүктөрдүн аталыштарын салыштырып изилдейт.

Ачкыч сөздөр: нектар, этногенезис, кекире, ак мыя, чырмаок

Аннотация: В этой статье автор рассматривает сравнение наименований растений в произведениях М.Кашгари с наименованием растений, используемые в кыргызском языке.

Ключевые слова: нектар, этногенезис, василёк горький; солодь, вьюнок.